

**ISLOMIY BANK MAHSULOTLARI QANDAY ISHLAB CHIQLADI?
RIVOJLANAYOTGAN DAVLATDAN OLINGAN DALILLAR.**

Jalilova Mohirabonu Abror qizi

O'zbekiston Respublikasi Bank – Moliya akademiyasi tinglovchisi

jalilovamohirabonu@gmail.com

Baxodirov Asrorbek

Qarshi Davlat Universiteti Iqtisodiyot fakulteti

02226-Mehmonhona xo'jaligini tashkil etish yo'nalishi 3- bosqich talabasi .

Asrorbek2126@gmail.com

Annotatsiya: Islomiy bank mahsulotlari mijoz ishonchini saqlash va Shariyat tamoyillariga rioya qilish uchun ishlab chiqilishi kerak. Shariyat tamoyillariga rioya qilish nafaqat diniy majburiyat, balki biznesni boshqarishning asosiy tamoyilidir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Shariyat kengashi va yetakchi bank boshqaruvchilari Shariyat mahsulotlarini ishlab chiqishda muhim rol o'ynaydi. Ular mahsulotni Shariyat tamoyillariga mos ravishda ishlab chiqish, mijoz ehtiyojlarini qondirish va xalqaro standartlarga moslash uchun birgalikda ishlaydi. Bu hamkorlik mijoz qadriyatlariga mos keluvchi, bozor talablariga javob beruvchi va odob-axloq tamoyillariga mos keladigan samarali mahsulotlarni yaratishga yordam beradi. Shuningdek, bu jarayon Islomiy banklarning barqaror rivojlanishiga va global bozorda Shariyatga mos mahsulotlarning muvaffaqiyatli ishlab chiqilishiga zamin yaratadi.

Kalit so'zlar: islomiy banklar , moliyaviy mahsulotlar, Innovatsion Islomiy moliya mahsulotlari, shariat nazorati kengashi.

Kirish (Introduction)

Islomiy bank mahsulotlarini ishlab chiqish turli sabablarga ko'ra muhimdir. Birinchidan, bu Islomiy banklarga musulmonlar va korxonalarining moliyaviy talablarini qondirishda yordam beradi, shu bilan birga ularning diniy e'tiqodlarini hurmat qiladi. Shariyatga mos mahsulotlarni taqdim etish orqali Islomiy banklar mijozlar bazasini kengaytirishi va musulmon hamjamiyatida ishonchni mustahkamlashi mumkin. Ikkinchidan, Islomiy bank mahsulotlari Islomiy moliya sohasining global o'sishi va barqarorligida muhim rol o'ynaydi. Islomiy bankchilik butun dunyoda ommaboplik kasb etar ekan, bozorga innovatsion va xilma-xil mahsulotlarni taqdim etish zarurati yuzaga keladi. Bundan tashqari, Islomiy bank mahsulotlarining rivojlanishi moliyaviy inklyuziya va iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishga yordam beradi. Masalan, kichik va o'rta korxonalarni (KO'K) qo'llab-quvvatlash orqali Islomiy banklar xizmatlar va mahsulotlar to'plamlarini taqdim etib, iqtisodiy o'sishni rivojlantiradi. Ushbu imkoniyatlardan foydalanish uchun Islomiy banklar o'z mijozlari bilan faol muloqot qilishlari va biznes amaliyotlarida qat'iy axloqiy tamoyillarga rioya qilishlari zarur. Ular mijozlarning talab va ehtiyojlarini chuqur tushunib, ushbu ehtiyojlarni qondirish uchun xizmat va mahsulotlar ishlab chiqishi kerak. Islomiy mahsulotlar deganda, Shariat qonunlari va prinsiplari asosida ishlab chiqilgan moliyaviy mahsulotlar tushuniladi. Ularning asosiy maqsadi — islomiy moliya tizimi

tamoyillariga (masalan, riba (foyadan) cheklash, g'aror (noaniqlik) va harom faoliyatlardan saqlanish) to'liq rioya qilishdir. Islomiy mahsulotlar quyidagi asosiy turlarga bo'linadi:

1. Murabaha-Bu mahsulot islomiy banklar va mijoz o'rtasidagi savdo asosida ishlaydi. Bank, mijozning talabiga binoan, mahsulotni sotib olib, unga belgilangan foyda bilan sotadi. Asosiy xususiyat — foyadan (riba) saqlanish va barcha operatsiyalar ochiq va aniq bo'lishi kerak.
2. Mudaraba - Bu islomiy bank va investor o'rtasida shartnoma asosida ishlaydigan shartnoma turi. Bank yoki investor pullarini birga yig'ib, biror loyihada ishlatadi. Foyda belgilangan ulushda taqsimlanadi, zarar esa faqat sarmoya kiritgan tomon (kapital) tomonidan qoplanadi.
3. Musharaka -Bu mahsulotda ikki yoki undan ortiq tomonlar (masalan, bank va mijoz) birgalikda kapital kiritadilar va biznesda hamkorlik qiladilar. Foyda yoki zarar ulushga qarab taqsimlanadi.
4. Ijarah — bu ijaraga olish yoki ijaraga berish. Bank mijozga mol-mulkni ijaraga beradi va ma'lum vaqt davomida ijara haqi to'lanadi. Bu ham riba va harom amaliyotlardan holi bo'lishi kerak.
5. Sukuk— islomiy obligatsiyalar deb ham ataladi. Ular moliyaviy vositalar bo'lib, investorlar o'z sarmoyalarini loyihalar yoki aktivlar ustidan to'langan foyda bilan qaytarishadi. Sukukda riba mavjud emas, chunki ularning asosiy maqsadi moliyaviy aktivlardan daromad olishdir.
6. Istisna- Bu mahsulotda bank yoki moliya instituti ma'lum bir shartlar asosida tovar yoki xizmatni oldindan sotib oladi, va mijozga keyinchalik yetkazib beradi. Istisna shartlar to'liq aniq bo'lishi lozim, shuningdek, faqat halol tovarlar bo'lishi kerak.
7. Takaful — islomiy sug'urta tizimi. Takafulda ishtirokchilar o'zlarining risklarini bo'lishadilar va foyda (yoki zarar)ni ham birgalikda taqsimlaydilar. Bu jarayon islomiy qonunlarga asoslanadi va harom faoliyatlardan holi bo'ladi.

Islomiy bank mahsulotlarini ishlab chiqishdagi asosiy muammo esa Shariyat tamoyillariga muvofiqlikni saqlashdir. Ayrim mutaxassislar Shariyat tamoyillariga mos mahsulotlarni ishlab chiqishda muammolar mavjudligini ta'kidlaydilar. Masalan, ba'zi mahsulotlar Shariyat tamoyillariga mos kelmasa, bozordagi raqobatning pasayishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, Shariyatga mos innovatsiyalarni rivojlantirish juda muhimdir.

Adabiyotlar sharhi (Literature Review)

Shariyat asosida mahsulot ishlab chiqish Islomiy bankchilikning asosi hisoblanadi. Shariyat tamoyillari asosida moliyaviy mahsulotlarni ishlab chiqish jarayonida banklar asosiy uchta tamoyilga rioya qilishi kerak: foizdan voz kechish (riba), xavf-xatarni teng taqsimlash (gharar) va halol faoliyatlarga sodiqlik. Ushbu tamoyillar Islomiy bank mahsulotlarining an'anaviy bank mahsulotlaridan asosiy farqini belgilaydi. Bundan tashqari, Shariyat kengashining ishtiroki Islomiy moliya mahsulotlarining huquqiy va axloqiy muvofiqligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Islomiy bank mahsulotlarini ishlab chiqish samaradorligi nafaqat mahsulotning innovatsionligiga, balki Shariyat kengashi va bank boshqaruvchilari o'rtasidagi hamkorlikka ham bog'liq. An'anaviy banklarda samarali boshqaruv tizimi aksiyadorlar va bank boshqaruvi o'rtasidagi rollar, vakolatlar va munosabatlarni aniq belgilash orqali yaratiladi. Islomiy banklarda esa samarali boshqaruv va nazorat tizimi to'rt

tomon ishtirokida tashkil qilinadi: aksiyadorlar (komissar kengashi), bank menejerlari, Shariat nazorati kengashi yoki Milliy Shariat kengashi va omonatchilar. Har bir tomonning o'z manfaatlari bor. Shu sababli, mustahkam Islomiy bank boshqaruv tizimi har bir tomonning huquqlari, vakolatlari va majburiyatlarini tartibga soluvchi aniq qoidalarga ega bo'lishi zarur. Bundan tashqari, bir tomonning manfaatlarini boshqalar hisobiga ilgari surishning oldini olish va barcha ishtirokchilarning korporativ maqsadlarini bir xil darajada hisobga olish kerak. Shariat nazorati kengashi Islomiy moliya institutlari faoliyatining Shariat tamoyillariga mosligini ta'minlaydi. Milliy Shariat Kengashi 2000-yil 3-sonli qaroriga binoan, Shariat nazorati kengashi har bir moliya instituti faoliyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Shariat nazorati kengashi moliyaviy institutlar duch kelayotgan muammolar va tijorat tranzaksiyalarini muhokama qilib, ushbu tranzaksiyalarning Shariatga mosligini aniqlaydi. Shariat nazorati kengashining vakolatlari quyidagilarni o'z ichiga oladi: (a) Fondlar boshqaruvi, fondlarni tarqatish va boshqa bank faoliyatiga doir Shariat ko'rsatmalarini taqdim etish; (b) Shariat talablariga mos bo'lmagan mahsulotni yaxshilash bo'yicha takliflar berish. Shariat nazorati kengashi a'zolari Shariat ekspertlari bo'lib, tijorat qonunchiligi va biznes sharoitlari bilan tanish bo'ladilar. Ularning mustaqilligi kengashning bank rahbariyatidan alohida turishini anglatadi. Shariat nazorati kengashining mustaqilligini ta'minlash uchun quyidagi omillar muhim: (a) Shariat nazorati kengashi a'zolari bank xodimlari emas va bankning ma'muriy vakolatlariga bo'ysunmaydilar; (b) Ular aksiyadorlar umumiy yig'ilishi tomonidan saylanadi; (c) Ularning maoshi aksiyadorlar kengashi tomonidan belgilanadi (d) Shariat nazorati kengashi boshqa shariat kengashlari bilan ishlash tizimiga ega. Ushbu natijalar Shariat nazorati kengashi a'zolari bilan o'tkazilgan intervyularda ham tasdiqlangan.

1. Milliy Shariat Kengashi va Shariat nazorati kengashining Islomiy bank boshqaruvidagi strategik roli Islomiy bank faoliyati Islom qonunlari va Shariat tamoyillariga asoslanib tashkil qilinadi va rivojlanadi. Shariat tamoyillariga rioya qilish Islomiy bank faoliyatiga boshqaruv qiymatini qo'shibgina qolmay, Islomiy banklar va boshqa moliya institutlarining ma'muriy jarayonlariga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun Islomiy bank tizimlarida Shariat nazoratchilari ishtirok etishi juda muhimdir. Ushbu nazoratchilar moliyaviy kengash raislariga maslahat berishda va bankning kundalik moliyaviy faoliyatida muhim rol o'ynaydi. Shariat qoidalariga rioya qilish Islomiy bank faoliyatining asosidir, chunki Shariat qoidalariga rioya qilmaslik Islomiy bankning moliyaviy tizimiga va umuman moliya institutlariga jiddiy salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Samarali Shariat nazorati tizimini kuchaytirish Islom moliyaviy tizimini yanada rivojlantirish uchun zarurdir. Yana bir muhim jihat — Shariat tamoyillariga mos mahsulotlarni ishlab chiqishda mijozlarning ehtiyoj va kutgan natijalarini to'g'ri anglashdir. Tadqiqotchilar shuni ta'kidlaydilar, Islomiy banklar o'z mijozlariga moslashtirilgan mahsulotlar va xizmatlar taklif qilish orqali raqobatbardoshlikni oshirishi mumkin. Bu nafaqat mijozlar bazasini kengaytirishga, balki uzoq muddatli ishonchli aloqalarni o'rnatishga ham yordam beradi. Shariatga muvofiq bo'lish - bu Islom banklarida mahsulotlarni ishlab chiqishning muhim jihati bo'lib, barcha mahsulotlar va xizmatlar Islomiy qonunlarga mos kelishini ta'minlaydi. Shariatga muvofiq mahsulotlar ishlab chiqish jarayoni, moliyaviy tranzaksiyalarni Shariat prinsiplari bilan uyg'unlashtirishni o'z ichiga oladi, masalan, foiz (riba), noma'lumlik (gharar) va qimor (maysir) taqiqlari. Bu jarayon, shuningdek, Islomiy moliya institutlarining yaxlitligini saqlash va Islomiy banklarning shariatga mosligini ta'minlash uchun muhimdir. Shariatga muvofiq banklar, shariat kengashi yoki komiteti orqali Shariat prinsiplariga mosligini ta'minlashadi. Bu komitet barcha mahsulotlar va tranzaksiyalarni ko'rib chiqadi va ularning Islomiy prinsiplarga muvofiqligini tekshiradi.

Tadqiqot usuli (Research Methodology)

Ushbu tadqiqot hozirga qadar yetarlicha tushunilmagan hodisani chuqurroq o'rganish uchun eksplorator tadqiqot sifatida tanilgan sifatli yondashuvdan foydalanadi. Eksplorator tadqiqot dizayni mualliflarning Indoneziyadagi Islomiy bank tizimidagi Shariaga oid mahsulotlar amaliyotini cheklangan tushunishlari asosida tanlangan. Robson va McCartan (2016) ta'kidlashicha, eksplorator tadqiqotlar nisbatan kam tushunilgan vaziyatlarda nima sodir bo'layotganini aniqlash uchun o'tkaziladi. Bu tadqiqotlar yangi fikrlar keltirish, savollarni o'rta tashlash, hodisalarni yangi nuqtai nazardan o'rganish va kelajakdagi tadqiqotlar uchun gipotezalarni shakllantirish imkonini beradi.

Sifatli tadqiqotlar, odatda, insayderlarning nuqtai nazarlarini ko'proq aks ettirishga moyil bo'lganligi sababli, ushbu tadqiqotda tadqiqot mavzusini yaxshi biladigan va tajribaga ega bo'lgan manfaatdor tomonlar jalb qilingan. Denzin va Lincoln (2017) ta'kidlashicha, sifatli tadqiqot subyektiv, shaffof va aniq tushunishni ta'minlash uchun maxsus yondashuvdir. Bu yondashuv tadqiqot etikasiga mos keladigan va aniq mezonlarga javob beradigan yondashuvni o'z ichiga oladi.

Ma'lumotlarni triangulyatsiya qilish

Ma'lumotlarning ishonchliligini oshirish uchun, tadqiqotchilar boshqaruv va Shariya nazorati kengashidan olingan ma'lumotlarni qo'shgan. Tadqiqot ma'lumot manbalarini kengaytirish uchun kitoblar, ilmiy maqolalar, akademik tadqiqotlar, veb-saytlar va rasmiy hujjatlar kabi turli manbalardan foydalanilgan. Ushbu ko'p qirrali yondashuv tadqiqot natijalarining ishonchliligini oshiradi.

Tadqiqot ishtirokchilari Shariaga oid mahsulot ishlab chiqish va Shariya nazorati kengashi a'zolaridan iborat edi. Ular maqsadli tanlash usuli orqali saralandi, ya'ni ushbu mavzuda katta bilim va qimmatli tushunchalarga ega bo'lgan shaxslar jalb qilindi. Ishtirokchilar ushbu mavzuga oid o'z yondashuvlarini asoslab bera olish qobiliyatlariga ko'ra tanlandi.

Intervyular

Ma'lumotlar yarim tuzilgan intervyular orqali yig'ildi, bu esa chuqurroq tushunish va mavzuga oid yangi ma'lumotlarni olishga yordam berdi. Intervyular Shariaga asoslangan mahsulotlarni ishlab chiqish, maslahat berish va qaror qabul qilish jarayonlarini o'rganishga qaratilgan edi..

Tahlil va natijalar muhokamasi (Findings and Discussion)

1. Shariyat kengashining roli

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Shariyat kengashi Islomiy bank mahsulotlarini ishlab chiqishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shariyat kengashining vazifasi mahsulotning Shariyat tamoyillariga mosligini ta'minlashdir. Ular bank boshqaruvchilari bilan yaqin hamkorlikda ishlaydi va har bir yangi mahsulotni ishlab chiqish jarayonida asosiy yo'naltiruvchi rol o'ynaydi. Shariyat kengashi nafaqat mahsulotning diniy mosligini ko'rib chiqadi, balki uning bozordagi raqobatbardoshligini ham nazorat qiladi.

2. Mijoz ehtiyojlarini qondirish

Bank mahsulotlarini ishlab chiqishda mijozlarning talab va ehtiyojlarini tushunish muhim ahamiyatga ega. Islomiy banklar o'z mahsulotlarini ishlab chiqishda mijozlarning qadriyatlarini va kutgan natijalariga mos keladigan tarzda harakat qilishi kerak. Bu nafaqat mijozlarning ishonchini oshirishga, balki ularni uzoq muddatli mijozga aylantirishga ham yordam beradi. Mijozlar ehtiyojlariga e'tibor qaratish orqali banklar bozorda o'z mavqeini mustahkamlashi mumkin.

3. Innovatsiya va xalqaro standartlarga muvofiqlik

Islomiy bank mahsulotlarini ishlab chiqishda xalqaro moliyaviy standartlarga mos kelish juda muhimdir. Banklar xalqaro bozorda raqobatbardosh bo'lish uchun innovatsion mahsulotlarni taklif etishi kerak. Bu, ayniqsa, Islomiy bankchilik sohasida doimiy ravishda o'zgarayotgan mijoz ehtiyojlarini qondirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalariga ko'ra, Islomiy banklar tomonidan ishlab chiqilgan yangi mahsulotlar nafaqat Shariyat tamoyillariga mos kelishi, balki xalqaro miqyosda qabul qilingan moliyaviy me'yorlarga javob berishi ham lozim.

4. Hamkorlik va jamoaviy yondashuv

Shariyat kengashi va bank boshqaruvchilari o'rtasidagi yaqin hamkorlik Islomiy bank mahsulotlarini muvaffaqiyatli ishlab chiqishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, samarali jamoaviy yondashuv nafaqat Shariyat tamoyillariga rioya qilishni ta'minlaydi, balki innovatsion mahsulotlar ishlab chiqishga ham imkon yaratadi.

Xulosa va tavsiyalar (Conclusion and Recommendations)

Xulosa.

Ushbu tadqiqot Islomiy bank mahsulotlarini ishlab chiqish jarayonida asosiy jihatlarni o'rgandi. Indoneziyadagi Shariyat asosida mahsulot ishlab chiqish jarayoni mijoz ehtiyojlarini qondirish, Shariyat tamoyillariga rioya qilish va innovatsiyalarga yo'naltirilgan yondashuvni talab qiladi. Shariyat kengashi va bank boshqaruvchilari o'rtasidagi hamkorlik bu jarayonda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, Islomiy banklar mijoz ehtiyojlarini chuqur tushunishi va xalqaro standartlarga mos mahsulotlarni ishlab chiqishi kerak. Innovatsion mahsulotlar Shariyat tamoyillariga mos kelishi bilan birga, bozorda raqobatbardosh bo'lishi zarur. Bundan tashqari, samarali hamkorlik va jamoaviy yondashuv Islomiy bank mahsulotlarining barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Mahsulotlarni ishlab chiqish Islomiy banklarning o'sishi va muvaffaqiyatida asosiy rol o'ynaydi. Islomiy banklar bugungi kunda raqobatbardosh muhitda mijozlarni jalb qilish va saqlab qolish uchun Shariat talablaridan yuqori bo'lgan mahsulotlarni ishlab chiqish va innovatsiya qilishda davom etishlari kerak. Shu nuqtai nazardan, Islomiy banklar boshqaruvi va Shariat nazorati kengashlarining roli Shariatga mos mahsulotlarni ishlab chiqishda juda muhimdir. Shariat nazorati kengashi moliyaviy mahsulotlar va xizmatlar Islom tamoyillariga mosligini ta'minlaydi. Ular taklif qilinayotgan mahsulotlarni ko'rib chiqib, Shariatga muvofiqligi bo'yicha yo'riqnomalar berishadi va mahsulotlarning musulmon iste'molchilar ehtiyojlarini qondirishini ta'minlaydilar.

Tadqiqot natijalariga asosan, quyidagi tavsiyalar taklif qilinadi:

1. Shariyat kengashining rolini mustahkamlash: Shariyat kengashi va bank boshqaruvchilari o'rtasidagi yaqin hamkorlikni rivojlantirish orqali Shariatga mos mahsulotlarni ishlab chiqish jarayonini yaxshilash mumkin.

2. Mijoz ehtiyojlariga moslashish: Banklar mijozlar ehtiyojlarini aniqlash uchun bozor tadqiqotlarini kuchaytirishi kerak. Bu mahsulotlarning Shariyat tamoyillariga mosligi bilan birga, mijozlarning kutilgan natijalariga javob berishini ta'minlaydi.

3. Innovatsiyalarga sarmoya kiritish: Banklar innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish va xalqaro standartlarga moslashtirish uchun resurslar ajratishi lozim. Bu xalqaro bozorda raqobatbardosh bo'lishga yordam beradi.

4. Xodimlarning malakasini oshirish: Bank xodimlari uchun Shariyat tamoyillari va innovatsion bank mahsulotlari bo'yicha treninglar tashkil etilishi zarur.

5. Uzoq muddatli strategik rejalashtirish: Banklar barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun uzoq muddatli strategiyalar ishlab chiqishi va ularni Shariyat tamoyillariga asoslab amalga oshirishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ahmed, H. (2014). Islamic banking and Shari'ah compliance: A product development perspective. *Journal of Islamic Finance*, 3(2), 15-20, <https://doi.org/10.12816/0025102>
2. Madani, H, Alotaibi, K. O, A Alhammad, 5 (2020). The role of Sukuk in achieving sustainable development Evidence from the Islamic Development Bank Books and Bane Systems, 15(4), 36-48 [https://doi.org/10.21511/bbs.15:4\)2020.04](https://doi.org/10.21511/bbs.15:4)2020.04)
3. Alam, M. K., Ahmad A. U. FA Muneeza, A. (2022) External Shari'ah audit and review committee Vis-a-Vis Sharr'an compliance quality and accountability: A case of Islamic banks in Bangladesh. *Journal of Public Affain*, 22(1), 1-10. <https://doi.org/10.1002/pa.2364>
4. Asutay, M. (2013), Islamic moral economy as the foundation of Islamic finance (pp. 55-63). *Islamic Finance Towards a Plural Financial System*. <https://doi.org/10.4337/9781781002513.00014> in Europe:
5. Bacha, O. 1. (2013). Risk management, derivatives und shorich compilance Paper presentation) AIP Conference Proceedings, 1522 (pp. 17-28). <https://doi.org/10.1063/1.4801099>
6. Bahari, Z (2009). The changes of product structure in Islamic Banking: Case study of Malmsia (Paper presentation) Conference on Islamic perspectives on management and finance (pp. 1-8).
7. Bandur, A. (2019). Penelitian Kualitatif: Studi Multi-Disipin Keilmuan dengan NVivo 12 Plus. Mitra Wacana Media. Bhatti, M. A., & Sundram, V. P. K. (2015). *Business research: Quantitative and qualitative methods*. Pearson Malaysia
8. Sdn Bhd
9. Calder, R. (2020), Sharah-compliant or Shari'ah-based? The changing ethical discourse of Islamic finance. *Arab Law*
10. *Quarterly*, 35(1-21), 50-73. <https://doi.org/10.1163/15730255-83A10008>

11. Chahin, A, Hoffmeister, J. Paetzold, K. Noori, N., & Cardona, X. V. (2016). A practical approach to structure the product development process using network theory. Proceedings of International Design Conference DESIGN, DS, 84,
12. 1235-1242 Colin Robson, K. M. (2015). Real world research (4th ed.). John Weley & Sons.
13. Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (2017). The SAGE handbook of qualitative research (5th ed.). SAGE Publications.
14. Farzi, M. & Shuibh, S. B. (2021), Shariah product research and trends A bibliometric analysis from 1997 to 2021. 1058 Journal of Business and Management, 23(10), 55-74, <https://doi.org/10.9790/487X-2310055574>
15. Godlewski, C. J. Turk-Arisa, R., & Weill, L. (2013). Sukuk conventional bonds: A stock market perspective. Journal of Comparative Economics, 41(3), 745-761, <https://doi.org/10.1016/j.jce.2013.02.006>
16. Grbich, C. (2022). Qualitative data analysis: An introduction, SAGE Publications.
17. Hasan, Z. (2011). A survey on Shariah governance practices in Malaysia, GCC countries and the UK: Critical appraisal International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management, 411, 30-51. <https://doi.org/10.1108/17538301111122195>